

דף מידע מספר 177 בנושאים כלכליים:

**השלכות התוכנית הכלכלית של הממשלה**

בתוכנית הכלכלית שהובאה להצבעה משולבים צעדים חיוביים של רפורמה בצעדים הפוגעים באוכלוסיות החלשות ולפיכך לא ניתן להתייחס אליה כאל מקשה אחת.

**צוות ההיגוי**  
ד"ר יוסי ביילין, יו"ר  
ח"כ מיכאל איתן  
ח"כ יוסי כץ  
ד"ר וינפריד וייט

**פגיעה באוכלוסיות חלשות**

**חברי צוות ההיגוי בעבר**  
יו"ר ראשון,  
הנשיא חיים הרצוג ז"ל  
יו"ר שני, מר חיים י. צדוק  
השגריר ד"ר יהודה לנקרי

האגינדה השזורה כחוט השני לכל אורך התוכנית הינה קיצוץ קצבאות הביטוח הלאומי ותשלומי ההעברה אשר בדרכים שונות מופיעים בתשעה סעיפים מתוך 29 הסעיפים הנכללים בתוכנית. בשנת 2002 אמור הביטוח הלאומי לשלם 46.3 מיליארד ש"ח שהם כ-10% מהתוצר המקומי גולמי בישראל וכ-18% מתקציב המדינה, אך יש לציין שרק כמחצית מהתשלומים הללו משולמים ע"י תקציב המדינה ואילו השאר נגבים מהציבור באופן ישיר.

**בחנות:**  
קרן פרידריך אברט

**Steering Committee**  
Dr. Yossi Beilin, Chair  
Mr. Michael Eitan, MK  
Mr. Yossi Katz, MK  
Dr. Winfried Veit

כאשר שליש מהסעיפים מופנים להגבלת הקצבאות ברור כי הנטל של התוכנית הכלכלית פוגע בשכבות הנמוכות ביותר:

**Former members of the steering committee**  
Former Chair,  
The Late President  
Chaim Herzog  
Former Chair,  
Mr. Haim J. Zadok  
Dr. Yehuda Lankry,  
Ambassador

פגיעה בחרדים ובערבים: הקצאת קצבאות הילדים ליוצאי צבא בלבד - מדובר בקיצוץ קצבאות עבור שתי קבוצות האוכלוסייה העניות ביותר החרדים: למעלה מ-50% מהם מתחת לקו העוני והערבים: כ-43% מתחת לקו העוני, זאת לעומת תחולת עוני בכלל האוכלוסייה של 18%. בקרב שתי הקבוצות נובע העוני מריבוי ילדים ומהשתתפות נמוכה בשוק העבודה, הגברים הערבים אומנם עובדים יותר מהגברים היהודיים אך הם המפרנסים היחידים את התא המשפחתי שכן נשים ערביות משתתפות באורח מזערי בכוח העבודה.

**Sponsor:**  
Friedrich Ebert Stiftung

הפחתה כוללת ב-4% לקצבאות והתשלומים המשולמים ע"י הביטוח הלאומי - החלטה זו פוגעת באוכלוסיות הבאות: באימהות הזכאיות לתמיכה חודשים ספורים לאחר הלידה. **במובטלים** המקבלים דמי אבטלה - בהם פוגעים בסעיף נוסף דרך ההכשרה המקצועית ודרך הקשחת תנאי הזכאיות לדמי אבטלה. **במקבלי הבטחת הכנסה, סיעוד ונפגעי עבודה ופעולות איבה**. סעיף זה יקטין את תשלומי הביטוח הלאומי בכ-1.2 מיליארד ש"ח.

- סעיפים נוספים של פגיעה בתשלומי ההעברה כוללים מניעת עדכון התגמולים בחוק הנכים, חוק משפחות חיילים, חוק קליטת חיילים משוחררים וחוק סל הקליטה.
- תשלומי העברה רבים מחושבים כשיעורים מהשכר הממוצע במשק, התוכנית הכלכלית, לא זו בלבד שמקצצת את הקצבאות בשיעור קבוע אלא גם מקפידה את בסיס החישוב.
- בצד של תקבולי הביטוח הלאומי, מוגדלת הגבייה באמצעות ביטול התקרה של תשלום מכסימלי של דמי ביטוח לאומי וביטוח בריאות שהייתה עד כה כ-2,540 ש"ח לשכר בגובה 34,820 ש"ח. ממוצע ההכנסה החודשית בעשירון העליון הוא כ-30,000 ש"ח, ביטול התקרה יפגע בחלק מהעשירון העליון כ-100,000 עובדים ויוסיף לביטוח הלאומי בין 1.5 ל-3 מיליארד ש"ח בשנה.

בנוסף, כוללת התוכנית העלאת מס הערך המוסף באחוז - נטל מס עקיף זה יתחלק בין הצרכנים ליצרנים בתלות ברמת הביקוש למוצרים. כלומר, במוצרים חיוניים שהביקוש להם קשיח סביר להניח שהצרכנים הם אלה שישלמו את האחוז הנוסף, ואילו במוצרי מותרות יש סיכוי שהיצרנים יספגו את עליית המס. מכאן שהטלת המס הזו היא רגרסיבית ותפגע יותר בשכבות הנמוכות אשר עבורן ההוצאות על מוצרים חיוניים מהוות שיעור גבוה יותר מהכנסתן החודשית.

### צעדים חיוביים

הצעדים החיוניים בתוכנית הכלכלית, שברובם היו מתבקשים ללא כל קשר למצב הבעייתי אליו נקלע המשק:

- תמרוץ מעסיקים בגין העסקתם של עובדים במגזר העסקי - סבסוד עובדים ברמה של 1,000 ש"ח לחודש עשוי לפתור חלק מבעיית האבטלה באמצעות יצירת הזדמנויות תעסוקתיות לעובדים באמצעות הקלת המעמסה הכרוכה בהעסקת עובד חדש על המעביד. צעד זה מקזז את ההפחתה של קצבת האבטלה והבטחת הכנסה בכך שהוא מתנה את קבלת התמיכה בהתחברות לשוק העבודה ומחלק את הנטל בין העובדים, הממשלה והמעסיקים.
- קבלת הטבות בדיוור לפי רמת הכנסה ללא תלות במקורה - המערכת הקיימת של עזרה ברכישת דירה מפלה לטובת הכנסה מקצבאות אל מול אותה רמת הכנסה מעבודה. מצב זה מתמרץ באופן פרדוכסלי את ההישארות במערכת התמיכה על פני יציאה לשוק העבודה.
- העלאת מחירי המים ב-15% - עבור המגזר החקלאי שמקבל הנחות על השימוש במים ברור שיש להעלות את המחיר של המים בעיקר לנוכח המחסור ההולך ומחריף במים.
- העלאת המס על הסולר - המס על ליטר בנזין הוא פי 20 מהמס על סולר, העלאת המס על הסולר תיצור הקצאת מקורות נכונה יותר ופחות עיוותים כלכליים.
- הפחתת שכר הכפול מהשכר הממוצע במשק בשירות הציבורי ב-5%.
- הגבלת החקיקה הפופוליסטית ע"י התנייתה בתמיכה של רוב חברי הכנסת.

## סיכום

התוכנית הכלכלית מוצגת כמדיניות כלכלית ליצירת תעסוקה, אך היא פועלת במישור של הגדלת הנטל על הציבור ללא יצירת ביקושים והמרצת הפעילות הכלכלית במשק. למעט סעיף אחד כל התוכנית עוסקת בשינויים נומינליים בתקציב, הפחתת הגרעון, העלאת מסים ובעיקר קיצוץ גמלאות הביטוח הלאומי. למרות שהיא מחילה מספר רעיונות מתבקשים של רפורמה אין בה שום בשורה בכיוון של חידוש צמיחה למעט השפעתה על צמצום הגרעון הממשלתי צעד שעשוי לייצב את המשק ולדכא את האינפלציה.

מערכת תשלומי ההעברה בישראל אכן זקוקה לרפורמה מרחיקת לכת בעיקר כתוצאה מכך שהתרחבות בתשלומי הביטוח הלאומי עשויה למצוא את המשק ללא מקורות מימון למערכת, אך הגישה המצמצמת הבאה לידי ביטוי בתוכנית שאושרה בקריאה ראשונה בכנסת, אינה קונסטרוקטיבית בכך שאין בה ולו נסיון למצוא פתרונות ריאליים לאוכלוסיות שקצבתן תקוצץ.

---

<sup>i</sup> אין נתונים רשמיים על כך לכן מדובר באומדן.